

University of
Sistan and Baluchestan

Iranian Academy of
Management Sciences

Implementing the General Policies of the Higher Education Entrepreneurship Ecosystem of the Country based on the General Employment Policies of the Supreme Leader

**Fahimeh Khoddami Abassiyeh¹, Sanjar Salajegheh^{2*}, Yaser Salari³,
Samaneh Mehdizadeh⁴, Hamidreza Molaei⁵**

1. Ph.D. in Public Administration, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran. E-mail: fahimekhoddami@yahoo.com
2. Associate Professor, Department of Management, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran. (Corresponding Author). E-mail: s.salajeghe@iauk.ac.ir
3. Assistant Professor, Department of Theology and Islamic Studies, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran.
4. Assistant Professor, Department of Management, Center Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
5. Assistant Professor, Department of Industrial Management, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran.

Extended Abstract

Abstract

The sustainable development of the country requires the establishment and formation of the innovation system, knowledge-based industry and entrepreneurial university, and this depends on the relationship based on coexistence and mutual cooperation between the industry and the scientific system and higher education. So, attention to entrepreneurship and innovation in Iran has been taken into consideration at the same time as the fourth development plan, and over time, it has been mentioned in other high-level documents including the general employment policies notified by the Supreme Leader. Therefore, this study aims to provide a model for the implementation of the general policies of the higher education entrepreneurship ecosystem of the country based on the general employment policies of the Supreme Leader.

Introduction

Public policies are defined as a set of laws and regulations established by competent authorities in the country and act as a model and guide for decision-making and actions in society. Public policy is a set of decisions taken by the government in the name of the public and is implemented in the form of regulations and orders, and has direct or indirect effects on the lives of all

citizens (Malek Mohammadi, 2015). Factors such as citizens' participation, accountability mechanisms, management actions, staff experience at the national level (Chompucot, 2011), the scope of policy changes and the number of actors (Poorkiani, Salajegheh, & Zare Poor Nasirabadi, 2014), policy beneficiaries, receiving feedback and using information are related to the effective implementation of the policy. With the beginning of the 21st century, higher education has become increasingly important. Basically, the role of higher education is to create fundamental changes at the university and consequently in society. In today's world, where changes are accelerating every day, new challenges arise in society; Therefore, in order to face new conditions and challenges, it is very necessary to pay attention to the development of entrepreneurship capabilities and promote its spirit in graduates and even students. Modern universities have evolved through three generations: from teaching-focused institutions to research-centered ones, and now to the current generation that combines scientific methodology with entrepreneurial thinking to solve real-world problems in collaboration with their surrounding communities. In addition, the study of the labor market shows that the problem of employment and unemployment exists in all countries, especially in developing countries, with severity and weaknesses. Some of the clauses of the general employment policies announced by the Supreme Leader also directly imply more emphasis on entrepreneurship; including promoting and strengthening the culture of work, production, entrepreneurship, and the use of domestic products as an Islamic and national value by taking advantage of the educational and propaganda system of the country; Training of skilled and efficient human resources according to the needs of the market; promoting entrepreneurship with the responsibility of the country's educational system; combining education and skills and attracting the cooperation of economic enterprises to use their capacity.

Case study

The statistical population of this research included academic experts in the field of entrepreneurship and policy implementation with a doctorate, at least 2 years of management experience in the Ministry of Science/University, and at least 10 years of employment in the student, cultural and educational departments of the Ministry of Science/University. They were selected purposefully and based on the snowball technique. The sample size was estimated at 12 people and theoretical saturation was used.

Materials and Methods

In terms of purpose, this is an applied research with an exploratory nature. Based on library studies, basic data, and through semi-structured interviews and researcher-made questionnaires, supplementary data were collected. content analysis method, in the form of six steps (acquaintance with the data, creation

of initial codes, content search, content review, content definition and naming, and preparation of report) was used to analyze the interviews. Also, Maxqda software was used. Then, by using the fuzzy Delphi technique, a group consensus was reached regarding the content analysis result. Using internal, external, and structural validity, the validity of the research and by referring to the Holsti coefficient the reliability of the research was confirmed. Finally, in order to identify and design the research model, the method of structural-interpretive modeling and MicMac software was used.

Discussion and Results

Based on the content analysis of the interviews, 314 codes were identified in the open coding stage. Then, based on concepts and semantic proximity, axial coding was done. Thus, 314 identified codes were categorized into 60 concepts and 13 categories. Then, using the fuzzy Delphi method, the identified concepts were validated. In the first round of Delphi, four concepts were and in the second round of Delphi, two concepts were eliminated because they scored less than 0.7. In the third round of Delphi, no indicators were removed, but, for more certainty, Delphi was continued for one more round. In addition, the distance between the final values of the third and fourth rounds was estimated to be less than 0.2, which proves the completion of the Delphi rounds. Finally, 13 structures were determined to provide the initial model of implementing the general policies of the ecosystem, which were entered into the structural self-interaction matrix.

Conclusion

The model of implementing the general policies of the ecosystem includes 13 structures, the role of the government, the role of legislators, cultural infrastructure, educational and research infrastructure, financial infrastructure, the interactions of institutions and networks, management and human resources, the environment (social, economic and political), the structure of executive organizations, the implementation of entrepreneurial ecosystem policies, the implementation of Islamic ecosystem policies, general employment policies and the realization of the third generation university were compiled. Thus, the third-generation university was placed at the first level. The implementation of entrepreneur ecosystem policies and the implementation of Islamic ecosystem policies were placed at the second level; educational and research infrastructure, management and human resources, and the structure of executive organizations were placed at the third level; the infrastructure of financial works and institutions and networks were placed at the fourth level, the role of the government and legislators were placed at the fifth level. finally, the increase of cultural infrastructure, environment (social, economic, and political), and general policies was placed at the sixth level.

Keywords: Policy Implementation, Entrepreneurship Ecosystem, Higher Education, Employment Policies.

Article Type: Research Article

Cite this article: Khoddami Abassiyeh, F., Salajegheh, S., Salari, Y., Mehdizadeh, S., & Molaei, H.R. (2025) Implementing the General Policies of the Higher Education Entrepreneurship Ecosystem of the Country based on the General Employment Policies of the Supreme Leader. *Public Management Researches*, 18 (67), 87-118. (In Persian)

DOI: 10.22111/JMR.2022.43849.5885

Received: 30 Oct. 2022

Received in revised form: 29 Dec. 2022

Accepted: 30 Dec. 2023

Published online: 21 Mar 2025

© The Author(s).

Publisher: University of Sistan and Baluchestan

اجرای خط‌مشی‌های عمومی اکوسیستم کارآفرینی آموزش عالی کشور مبتنی بر سیاست‌های کلی اشتغال مقام معظم رهبری

فهیمه خدای عباسیه^۱ - سنجر سلاجقه^{۲*} - یاسر سالاری^۳ - سمانه مهدی‌زاده^۴ - حمیدرضا ملائی^۵

۱. دکتری تخصصی مدیریت دولتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان، کرمان، ایران.

fahimekhoddami@yahoo.com

۲. دانشیار، گروه مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان، کرمان، ایران. s.salajeghe@iauk.ac.ir

۳. استادیار، گروه الهیات و معارف اسلامی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان، کرمان، ایران.

۴. استادیار، گروه مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز، تهران، ایران.

۵. استادیار، گروه مدیریت صنعتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان، کرمان، ایران.

چکیده

توسعه پایدار کشور مستلزم پایه‌گذاری و شکل‌گیری نظام نوآوری و صنعت دانش‌بنیان و دانشگاه کارآفرین است و این امر منوط به رابطه مبتنی بر همزیستی و همکاری متقابل میان حوزه صنعت و نظام علمی و آموزش عالی است. رویکرد نظام‌مند به مقوله کارآفرینی و نوآوری در ایران از زمان تدوین برنامه چهارم توسعه آغاز گردید و به تدریج در دیگر اسناد بالادستی، به‌ویژه سیاست‌های کلی اشتغال ابلاغی رهبری، این موضوع محوری مورد تأکید قرار گرفته است. پژوهش حاضر با هدف ارائه مدلی برای اجرای خط‌مشی‌های عمومی اکوسیستم کارآفرینی آموزش عالی کشور مبتنی بر سیاست‌های کلی اشتغال مقام معظم رهبری شکل گرفت. رویکرد مطالعه حاضر، این پژوهش را در دسته‌ی تحقیقات کاربردی با رویکرد اکتشافی قرار می‌دهد. جمعیت آماری پژوهش را متخصصان دانشگاهی تشکیل می‌دهند که با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند و تکنیک گلوله برفی انتخاب گردیدند. در راستای گردآوری داده‌های مورد نیاز و بر مبنای اصل اشباع نظری، دوازده مصاحبه‌ی عمیق نیمه‌ساختارمند با جامعه‌ی آماری انجام پذیرفت. تجزیه و تحلیل داده‌های مستخرج از مصاحبه‌ها با بهره‌گیری از روش تحلیل محتوا صورت گرفت. درنهایت ۶۰ شاخص و ۱۳ مقوله شناسایی که براساس نمودار قدرت نفوذ-وابستگی در شش سطح طبقه‌بندی شدند و متغیرهای سیاست‌های کلی اشتغال مقام معظم رهبری، زیرساخت فرهنگی و محیط کلان (زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی) بالاترین تأثیرگذاری را داشته‌اند. درنهایت، به‌منظور شناسایی و طراحی مدل پژوهش از روش مدل‌سازی ساختاری - تفسیری و نرم‌افزار میک مک استفاده گردید.

واژه‌های کلیدی: اجرای خط‌مشی، اکوسیستم کارآفرینی، آموزش عالی کشور، سیاست‌های اشتغال

مقاله مستخرج از رساله دکتری خانم فهیمه خدای عباسیه است.

استناد: خدای عباسیه، فهیمه؛ سلاجقه، سنجر؛ سالاری، یاسر؛ مهدی‌زاده، سمانه؛ ملائی، حمیدرضا (۱۴۰۴). اجرای خط‌مشی‌های

عمومی اکوسیستم کارآفرینی آموزش عالی کشور مبتنی بر سیاست‌های کلی اشتغال مقام معظم رهبری، پژوهش‌های مدیریت

عمومی. ۱۸ (۶۷)، ۸۷-۱۱۸. DOI: 10.22111/JMR.2022.43849.5885

تاریخ ویرایش: ۱۴۰۱/۱۰/۰۸

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۱/۰۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۸/۰۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۰/۰۹

حق مؤلف © نویسندگان

ناشر: دانشگاه سیستان و بلوچستان

نوع مقاله: علمی پژوهشی

مقدمه

پیشرفت‌های فزاینده در عرصه‌ی بین‌الملل و دگرگونی‌های ساختاری از الگوی کلاسیک به پارادایم مبتنی بر داده، همراه با انتقال از رویکرد محدود اقتصاد داخلی به سیستم یکپارچه‌ی اقتصاد جهانی، مستلزم تدوین و اجرای استراتژی‌های متنوع برای تسهیل مسیر توسعه و پیشرفت اقتصادی در بستر جامعه است. اهمیت کارآفرینی در پیشبرد توسعه جوامع روشن است و این اهمیت از دستاورد و پیامدهای متعدد مستقیم و غیر مستقیم فعالیتهای کارآفرینانه ناشی می‌شود (Lai and Vonortas, 2019).

کارآفرینی عامل مهمی در ایجاد ایده‌های نوین، خلق شرکت‌ها و کسب‌وکارهای جدید و به‌طور کلی پرورش اقتصاد در کشور است. روش نوآورانه برای حل مسئله، آمادگی بیشتر برای تغییر، اعتماد به نفس و خلاقیت که همه از ویژگی‌های مرتبط با کارآفرینی محسوب می‌شوند، بستر مهمی را برای توسعه اقتصادی هر جامعه‌ای فراهم می‌آورند (O'Reilly, Robbins, Scanlan, 2018).

امروزه کارکرد دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی دگرگون شده و نقش آفرینی آنها در رشد و توسعه اقتصادی کشورها افزایش یافته است (Audretsch & Belitski, 2021). یکی از عوامل مؤثر در توسعه کارآفرینی توجه خاص به نظام آموزشی است. در حال حاضر به‌طور متوسط در تمام کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته در همه پایه‌های تحصیلی، آموزش و ترویج کارآفرینی جایگاه ویژه‌ای دارد. از سوی دیگر چگونگی عملکرد نظام آموزش کارآفرینی تحت تأثیر تصمیمات راهبردی متخصصان این حوزه است. به عبارتی خطمشی‌های وضع شده جهت و مسیر این حرکت را تعیین می‌کند (Guerrero, Urbano & Gajón, 2020).

اگرچه راهبردهای مقابله با بحران‌های اقتصادی از دغدغه‌های اصلی و مورد تأکید مقام معظم رهبری بالأخص در ابر خطمشی‌های ابلاغی اقتصاد مقاومتی و اشتغال است، لیکن عوامل اثرگذار و مدل اجرا مورد کم‌توجهی قرار گرفته و عمده‌ی مباحث حول این موضوع، گذرا و مقطعی بوده است. اینکه سرمایه‌ی انسانی را چگونه به سمت فعالیت‌های کارآفرینانه منطبق با فرهنگ و سنت‌های بومی سوق دهیم و یا چگونه روحیه‌ی کار و فرهنگ کارآفرینی را در بین دانشجویان و دانش‌آموختگان تقویت کنیم؛ فضای کسب و کار را بهبود ببخشیم و شغل پایدار ایجاد نماییم، سؤالات مهمی است که در مدیریت و رشد اقتصادی مداوم و پایدار کشور و تحقق ابر خطمشی‌های مورد نظر حائز اهمیت است. پژوهش‌های متخصصان و اندیشمندان بیانگر این واقعیت است که

¹. Lai and Vonortas

اهمیت نظام آموزشی، با تأکید ویژه بر سطوح دانشگاهی به عنوان تبلور عالی‌ترین سطح اندیشه و دانش در هر جامعه، که منعکس‌کننده‌ی بنیان‌های فلسفی، باورها و ارزش‌های بنیادین آن جامعه است، به شکلی مستمر در حال تکامل و توسعه می‌باشد. در حال حاضر، فاصله‌ی بسیار زیادی بین نیاز بازارهای اقتصادی از دانش و آنچه دانش‌آموختگان می‌دانند و نظام آموزش عالی کشور وجود دارد. در این شرایط ضروری است دانشگاه‌ها برای توسعه‌ی توانایی‌ها و مهارت‌های مورد نیاز بازارهای اقتصادی کشور در شناخت و ارزیابی ایده‌های اقتصادی در رشته‌های پژوهشی مختلف به طور تخصصی سازماندهی شوند. به عبارتی دانشگاه‌ها باید دنباله‌رو ایده‌های جدید بوده و از شیوه‌های کارکردی فعلی خود فراتر روند و دورنمایی به روندهای آینده نیز داشته باشند (Keykha, 2021). در طول دهه‌ی ۸۰ و اوایل دهه‌ی ۹۰، نظام نوآوری تلاش کرد که از طریق ایجاد و برنامه‌ریزی مراکز نوآوری، انجمن‌های پژوهش، پارک‌های علم و فناوری و گنجاندن دروس علوم اقتصادی و اجتماعی در آموزش، بین دانشگاه و صنعت پل ارتباطی برقرار کند. چرا که به طور قطع توسعه‌ی پایدار کشور مستلزم پایه‌گذاری و شکل‌گیری نظام نوآوری و صنعت دانش‌بنیان و دانشگاه کارآفرین است و این امر منوط به رابطه‌ی مبتنی بر همزیستی و همکاری متقابل میان حوزه‌ی صنعت و نظام علمی و آموزش عالی است (Fischer, Guerrero, Guimón, & Schaeffer, 2021).

به دلیل شکاف علمی کشور از بازارهای اقتصادی متأسفانه صنعت، تجارت و بازار ایران فاقد یک ریشه‌ی علمی و متکی به دانش روز است (Dolati & Motallebi, 2018) و علی‌رغم آن که مطابق آمار، سطح سرمایه‌ی انسانی کشور همه‌ساله رو به افزایش است، لیکن آموزش در تمامی سطوح بالأخص در سطح آموزش عالی به بهبود نقش و مهارت دانش‌آموختگان در سطح بازارهای اقتصادی کشور نمی‌انجامد. فعالیت‌های دانشگاه‌های ایرانی در حد تشکیل پارک‌های علم و فناوری و مراکز رشد محدود شده است. جایگاه بسیار پایین ایران در عرصه‌ی سیاست‌گذاری کلان کارآفرینی بر اساس معیارهای ارزیابی سازمان جهانی پایش کارآفرینی، عدم همگرایی و فقدان اعتماد متقابل میان بخش صنعت و نهادهای دانشگاهی، گسست معنادار میان اهداف استراتژیک مراکز آموزش عالی با پارادایم نوآوری، ضعف سیستماتیک در شناسایی و پرورش ظرفیت‌های خلاق، نارسایی در فرآیند تجاری‌سازی دانش و تبدیل آن به ارزش اقتصادی، و در نهایت فقدان یک چارچوب نظری منسجم در حوزه‌ی کارآفرینی در میان سیاست‌گذاران، برنامه‌ریزان و متولیان اجرایی، از چالش‌های اساسی این حوزه محسوب می‌شوند (Tarani, Tarani, & Otarkhani, 2022).

به دلیل نبود نگاه نظام‌مند در ایران، کارآفرینی دانشگاهی و غیر دانشگاهی به شکل‌های مختلف با شکست مواجه می‌شود؛ لیکن ایجاد بستری جهت انجام فعالیت‌های کارآفرینی دانشگاهی یا راه‌اندازی کسب‌وکار کافی نیست؛ بلکه باید کارآفرینی در بستری به نام اکوسیستم شکل و توسعه گیرد. با توجه به یک رویکرد سیستمی باید تمامی مؤلفه‌های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و مقرراتی متناسب ظرفیت‌های منطقه‌ای و ملی را مدنظر قرار داد تا با هم‌کنشی و همکاری همه‌ی ذینفعان شاهد توسعه‌ی فعالیت‌های کارآفرینی و جهش تولید و اقتصاد ملی باشیم که از پیش‌فرض‌های اساسی سیاست‌های امروز کشور است. متأسفانه در مقایسه با پیشرفت‌های پژوهشی، سیاستی و اجرایی کشورهای توسعه‌یافته در زمینه‌ی اکوسیستم کارآفرینی به‌ویژه با کنش‌گری اصلی دانشگاه در کشور ایران توجه چندانی نشده است. از این‌رو شناخت مدل اجرای خط‌مشی‌های عمومی اکوسیستم کارآفرینی آموزش عالی کشور و دستیابی به اهداف ابر خط‌مشی‌های کلی اشتغال مستلزم پژوهش‌های متعددی در کشور است. لذا با توجه به ضرورت موضوع، پژوهش حاضر به دنبال پاسخگویی به این سؤال است که «مدل اجرای خط‌مشی‌های عمومی اکوسیستم کارآفرینی آموزش عالی کشور مبتنی بر سیاست‌های کلی اشتغال مقام معظم رهبری» چگونه است؟

چارچوب نظری و پیشینه پژوهش

خط‌مشی عمومی و اجرای آن

به‌طور کلی خط‌مشی عمومی مجموعه فعالیت‌های حکومتی است که تأثیر مستقیم یا غیر مستقیم بر زندگی شهروندان دارد (Kraft & Furlong, 2020). نظریه وابستگی متقابل سیاست و اداره که توسط اپل‌بای و لنتال^۱ مطرح شده، بر درهم‌تنیدگی این دو حوزه در سطوح مختلف تأکید دارد. از دیدگاه این اندیشمندان، تفکیک قاطع میان سیاست و اداره امکان‌پذیر نیست، زیرا این دو حوزه در نقاط متعدد و با نسبت‌های گوناگون با یکدیگر تعامل دارند. این پیوستگی در اجرای خط‌مشی‌ها نیز نمود می‌یابد که در سه رویکرد بالا به پایین، پایین به بالا و ترکیبی قابل بررسی است.

در خصوص اجرای خط‌مشی‌های عمومی، دو رویکرد متمایز وجود دارد. رویکرد بالا به پایین، مبتنی بر تفکیک سیاست از اداره، اختیار تعیین اهداف را به خط‌مشی‌گذاران می‌سپارد و اجرای موفق را منوط به پیروی از سازوکارهای مشخص می‌داند. در مقابل، رویکرد پایین به بالا، با تمرکز

^۱. Appleby & Lenthall

بر مشکلات واقعی جامعه، صلاحیت تشخیص را به بوروکرات‌های سطح عملیاتی می‌دهد که به واسطه ارتباط مستقیم با مردم، درک عمیق‌تری از نیازهای ارباب‌رجوع دارند (Chang, 2022). رویکرد پایین به بالا در اجرای خطمشی‌های عمومی، بر فرآیند مذاکره و دستیابی به اجماع استوار است. در این دیدگاه، مسائل عمده‌تاً توسط افرادی که در نزدیک‌ترین سطح تماس با مشکلات قرار دارند حل می‌شود، و نقش خطمشی‌گذاران به جای تصمیم‌گیری مستقیم، به هدایت‌گری و ایجاد بستر مناسب برای بهره‌گیری از مهارت‌ها و قضاوت‌های کارگزاران محدود می‌شود (Orgill, Marchal, Harris, & Gilson, 2024). رویکرد ترکیبی یا هیبریدی در اجرای خطمشی‌ها، که از آن به عنوان نسل سوم اجرا نیز یاد می‌شود، بر تعامل و مذاکره میان بازیگران خطمشی در تمامی سطوح تأکید دارد. این رویکرد با تلفیق هوشمندانه دیدگاه‌های بالا به پایین و پایین به بالا، ضمن بهره‌گیری از نقاط قوت هر دو دیدگاه، از ضعف‌های آن‌ها به عنوان فرصتی برای بهبود فرآیند برنامه‌ریزی و اجرا استفاده می‌کند (Gholipour, Danaii Fard, Zareii Matin, Jandaghi, & Fallah, 2011). تحلیل مدل‌های اجرای خطمشی نشان می‌دهد که رویکردهای بالا به پایین و پایین به بالا اهداف متفاوتی را دنبال می‌کنند. در حالی که مدل‌های بالا به پایین بر اصل تبعیت و پذیرش استوار هستند، رویکردهای پایین به بالا به دنبال کاهش تعارضات از طریق مذاکره و مصالحه برای حداکثرسازی دستیابی به اهداف خطمشی هستند (Savage & Blokland, 2016). موفق‌ترین خطمشی‌ها آن‌هایی هستند که نه تنها به اهداف اولیه خود دست می‌یابند، بلکه با ایجاد ظرفیت تغییر در دولت، زمینه را برای توسعه آتی خطمشی و حل فوری مسائل عمومی فراهم می‌کنند (Andrews, 2022).

نظریه اجرای خطمشی در دیدگاه ون‌متر و ون‌هورن^۱ (۱۹۷۵) به عنوان فرآیندی خطی تعریف شده است که از شش متغیر کلیدی تأثیر می‌پذیرد. این متغیرها شامل تعیین استانداردها و اهداف، تخصیص منابع و امکانات، برقراری ارتباطات درون و برون سازمانی، شناخت ویژگی‌های سازمان‌های مجری، ارزیابی شرایط اقتصادی-اجتماعی-سیاسی، و درک گرایش‌های مجریان است که در مجموع، چارچوب نظری جامعی را برای تحلیل فرآیند اجرای خطمشی ارائه می‌دهند (Kurhayadi, 2023). اجرا به عنوان یک بازی سیاسی مطرح است (Sager & Hinterleitner, 2022) و اجرای خطمشی عمومی را می‌توان به مثابه هنر موفقیت در یک بازی راهبردی دانست که موفقیت در آن مستلزم رعایت قواعد خاصی است. پرسمن و ویلداوسکی^۲ بر نقش حیاتی منابع

^۱. Van Meter & Van Horn

^۲. Pressman & Wildavsky

کافی در اجرای موفق خط‌مشی تأکید دارند، و معتقدند مهارت‌هایی چون ائتلاف‌سازی، مذاکره، متقاعدسازی، مدیریت بحران و تصمیم‌گیری در شرایط عدم اطمینان، همراه با برنامه‌ریزی دقیق، عناصر کلیدی این بازی پیچیده هستند (Brenton, Baekkeskov, & Hannah, 2023). ظرفیت سازمان‌های مجری در اجرای موفق خط‌مشی نقشی محوری دارد که شامل منابع مالی و انسانی، اختیارات قانونی، استقلال عمل، دانش تخصصی و تعهد مجریان به تحقق اهداف است. عواملی چون مشارکت شهروندی، سازوکارهای پاسخگویی، تجربه کارکنان، ارزش‌های فردی و منافع شخصی را در این زمینه مؤثر است (Chompucot, 2011). دامنه تغییرات و تعداد بازیگران نیز مسأله‌ی حائز اهمیت است. همچنین، نقش تعیین‌کننده‌ای برای عواملی چون مدیریت دینفعان، نظام بازخورد، بافت سیاسی بین‌المللی و تعهد رهبری سیاسی در اجرای مؤثر خط‌مشی در نظر گرفته شده است (Poorkiani, Salajegheh, & Zare Poor Nasirabadi, 2014).

نظریه و تئوری‌های اجرای خط‌مشی

پیاده‌سازی سیاست‌ها همواره به عنوان یک عنصر کلیدی مغفول‌مانده در فرآیند سیاست‌گذاری شناخته شده است. در این راستا، پژوهشگران حوزه‌ی سیاست‌گذاری عمومی، به منظور شناسایی و تبیین این عنصر گمشده، رویکردها و تئوری‌های متعددی را در زمینه‌ی اجرای سیاست‌ها تدوین کرده‌اند که در جدول ۱ مورد بررسی قرار گرفته است.

جدول شماره ۱: خلاصه تئوری‌های اجرای خط‌مشی‌ها (Givarian & Rabiei, 2015)

عنوان تئوری	شاخص‌ها / مؤلفه‌ها / متغیرها
رویکرد پیاده‌سازی خطی	چارچوب‌های کاری و مقاصد، دارایی‌ها، روابط درون‌سازمانی و بین‌سازمانی، خصوصیات نهادهای عملیاتی، نگرش‌های کارگزاران، شرایط اجتماعی-سیاسی و بستر اقتصادی.
رویکرد تطبیق دوجانبه سیاست‌ها	سطح اشتیاق، وفاداری و حمایت کنشگران کلیدی سیاست.
رویکرد تعاملات راهبردی	درک قوانین تعامل، استفاده از راهبردهای کارآمد، مدیریت شبکه ارتباطی و مواجهه با چالش‌ها و موقعیت‌های مبهم.
رویکرد بسترسازی برای تحقق کارآمد اهداف	عوامل محیطی (سازمان‌های مجری، نیروهای اجرایی، جامعه هدف، وضعیت جامعه و سیاست) تعیین‌کننده موفقیت یا شکست اجرا هستند.
رویکرد مدیریت چرخه‌ای سیاست	رهبری به عنوان عامل ایجاد هماهنگی میان طراحی، عملیاتی‌سازی و سنجش سیاست‌ها.
رویکرد موقعیتی	شرایط گوناگون و زمان‌بندی تعاملات به عنوان عوامل تأثیرگذار متنوع در پیاده‌سازی سیاست.
رویکرد تحلیل موردی	همراهی و مشارکت حاکمیت، کارآمدی معیارهای سازمان‌های اجرایی، پایداری نهادهای مجری به سیاست‌ها، پشتیبانی مدیران ارشد از سیاست‌ها، ایجاد نسبت‌های مطلوب هزینه-سود.
رویکرد تعاملی	برقراری ارتباط مؤثر میان بازیگران سیاست و گروه‌های مخاطب، افزایش سطح آموزش و یادگیری.

پیشینه پژوهش

در این بخش به پاره‌ای از مطالعات انجام شده در حوزه‌ی پژوهش حاضر پرداخته شده است. ابراهیمیان و همکاران (۲۰۲۲) مطالعه‌ای تحت عنوان «مدل اجرای خط‌مشی دانشگاه کارآفرین مبتنی بر سیاست‌های علم و فناوری» به انجام رساندند. یافته‌های پژوهش نشان‌دهنده‌ی آن است که الگوی پیاده‌سازی سیاست‌های دانشگاه کارآفرین مبتنی بر راهبردهای علمی و فناورانه، در قالب سه محور اصلی شامل پشتیبانی‌ها، الزامات و تعاملات، مشتمل بر ۲۰ مؤلفه و ۹۶ شاخص تدوین شده است. نتایج تحلیل‌های کمی نیز مؤید معنی‌داری ارتباط بین شاخص‌ها و مؤلفه‌های مدل تحقیق بود.

زینی‌وندمقدم و همکاران (۲۰۲۱) مطالعه‌ای تحت عنوان طراحی مدل اجرای خط‌مشی‌های وزارت آموزش و پرورش با استفاده از روش مدل‌سازی ساختاری-تفسیری انجام دادند و به این نتیجه دست یافتند که تدوین خط‌مشی‌های پایدار منطبق بر واقعیات و متناسب زمان، تدوین خط‌مشی‌های انگیزه‌ساز و اهتمام به مشارکت ذینفع‌گرا، سنجش و ارزیابی مدام، کفایت منابع و مشارکت عملی همه‌ی بخش‌های تخصصی و عمومی و همچنین لزوم تدوین خط‌مشی‌های پایدار منطبق بر واقعیات، متناسب زمان و ذینفع‌گرا با بهره‌گیری از تکنولوژی را می‌توان مهم‌ترین عامل اجرای بهینه خط‌مشی‌های وزارت آموزش و پرورش در نظر گرفت.

فیگوروا هونچو و همکاران^۱ (۲۰۲۰) در خصوص چالش‌های اجرایی در سیاست‌های عمومی اظهار کردند که یک مدل از اجرا باید به ارزش و علایق، ابزار خط‌مشی‌گذاری، ساختار یا طراحی سازمانی و گروه‌های هدف توجه داشته باشد؛ بنابراین اجرای خط‌مشی‌های عمومی تحت تأثیر طراحی و پیش‌داوری‌هایی که شامل ابزارهای انتخاب‌شده‌ی سیاست‌ها، سازمانی که آن را مدیریت می‌کند، در دسترس بودن منابع، نوع بازیگران مداخله‌کننده و گیرندگان است در میان یا سایر جنبه‌ها قرار می‌گیرد. علاوه بر آن، اجرا باید به نقش‌های متصور توسط بازیگران مختلف توجه کند و تعامل بین سیاست‌های عمومی و طراحی اداری، سیاسی، منابع مورد نظر و کانال‌های ارتباطی را در نظر بگیرد که به‌طور کلی توضیح مناسبی برای ارائه مدل بر مبنای ابعاد سه‌شاخگی است.

بررسی ادبیات پژوهش نشان‌دهنده‌ی این واقعیت است که مطالعات تجربی و تحقیقات میدانی در حوزه‌ی پیاده‌سازی سیاست‌های عمومی در کشورهای در مسیر توسعه، از جمله ایران، به حد کفایت انجام نشده است. علی‌رغم جایگاه محوری اجرای سیاست‌های راهبردی و خط‌مشی‌های محوری در نهادهای اجرایی، تاکنون مطالعه‌ی مستقلی در زمینه‌ی پیاده‌سازی سیاست‌های عمومی در

^۱. Figueroa Huencho et al

اکوسیستم کارآفرینی آموزش عالی با تمرکز بر سیاست‌های اشتغال ابلای مقام رهبری به انجام رسیده است، که این امر نشان‌دهنده‌ی وجه نوآورانه‌ی پژوهش حاضر است.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر با هدف ارائه‌ی مدل اجرای خط‌مشی‌های عمومی اکوسیستم کارآفرینی آموزش عالی کشور مبتنی بر سیاست‌های اشتغال رهبری در راستای تحقق دانشگاه نسل سوم شکل گرفت؛ از همین‌رو جهت‌گیری پژوهش، آن را در زمره‌ی پژوهش‌های کاربردی با ماهیت اکتشافی قرار می‌دهد. بدین‌منظور با در نظر گرفتن خبرگان دانشگاهی و صاحب‌نظران در عرصه‌ی اجرای خط‌مشی‌ها و کارآفرینی که دارای مدرک حداقل دکتری بوده و همچنین از سابقه‌ی کاری حداقل ۱۰ سال در معاونت‌های دانشجویی، فرهنگی و آموزشی وزارت علوم/دانشگاه و حداقل دو سال سابقه مدیریت در وزارت علوم/دانشگاه برخوردار بودند، جامعه‌ی آماری به‌صورت هدفمند و بر اساس تکنیک گلوله‌برفی انتخاب شد. همچنین با استناد به روش اشباع نظری، حجم نمونه‌ی آماری به تعداد ۱۲ نفر تعیین گردید. ابزار پژوهش، مطالعات کتابخانه‌ای، مصاحبه‌ی نیمه‌ساختاریافته و پرسشنامه‌ی محقق‌ساخته بود. به‌منظور تحلیل مصاحبه‌ها، از روش تحلیل محتوا در قالب شش مرحله (آشنایی با داده‌ها، ایجاد کدهای اولیه، جستجوی محتواها، بازبینی محتواها، تعریف و نام‌گذاری محتواها و تهیه گزارش) و نرم‌افزار مکس کیودا^۱ استفاده گردید. سپس، به‌منظور حصول اجماع گروهی در خصوص نتیجه تحلیل محتوا، از تکنیک دلفی فازی استفاده شد. بدین‌ترتیب که با استفاده از معیارهای نهایی مستخرج، پرسشنامه‌ای تهیه گردید و جهت نمره‌دهی بین یک تا ده، در اختیار خبرگان قرار گرفت؛ پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها، معیارهایی که میانگین نمره نظرات آنها بیشتر از هفت بود، به‌عنوان معیارهای نهایی انتخاب گردید. برای بررسی اعتبار پژوهش، اعتبار سازه‌ای، اعتبار درونی و اعتبار بیرونی مورد توجه قرار گرفت. بدین‌ترتیب که با جمع‌آوری داده از منابع متعدد که مقیاس‌های متعددی را برای یک پدیده فراهم می‌سازد، ایجاد تثلیث از پرسش‌های مصاحبه، تحلیل موارد منفی و انعطاف‌پذیری چهارچوب تئوریک پیشنهاد شده اعتبار سازه‌ای مورد تأیید قرار گرفت؛ انتخاب نمونه برای پرمایگی اطلاعات اعتبار درونی و انتخاب نمونه برای تکرارپذیری تئوریک، اعتبار بیرونی را تعیین نمود. پایایی پژوهش نیز با استناد به ضریب

^۱. Maxqda

هولستی^۱ (طبق رابطه‌ی ۱) مورد ارزیابی قرار گرفت؛ بدین ترتیب که متن مصاحبه‌های انجام شده در دو مرحله کدگذاری و سپس درصد توافق مشاهده‌شده^۲ محاسبه گردید.

$$PAO = \frac{2M}{N1+N2} = \frac{236}{298+365} = 0.712$$

رابطه‌ی ۱.

در رابطه ۱، متغیر M بیانگر تعداد کدهای مشترک تخصیص‌یافته توسط دو ارزیاب، و متغیرهای N1 و N2 به ترتیب نشان‌دهنده‌ی مجموع کدهای اختصاص‌یافته توسط ارزیاب نخست و دوم می‌باشند. دامنه‌ی این شاخص از صفر (فقدان هرگونه توافق) تا یک (همخوانی کامل) متغیر است و میزان اجماع میان دو ارزیاب را نشان می‌دهد. ضریب بالاتر از ۰/۶ در این شاخص، نشان‌دهنده‌ی سطح قابل قبول پایایی در فرآیند کدگذاری است. با توجه به این‌که در پژوهش حاضر، مقدار PAO برابر ۰/۷۱۲ شده است؛ بنابراین پایایی بخش کیفی مطلوب برآورد گردید. سپس از تکنیک دلفی که فرایندی دارای ساختار برای پیش‌بینی و کمک به تصمیم‌گیری در طی راندهای پیمایشی، جمع‌آوری اطلاعات و در نهایت، اجماع گروهی است، استفاده شد. با توجه به قابلیت منحصر به فرد مجموعه‌های فازی در انطباق با بیان‌های کلامی و تفسیرهای بعضاً غیرقطعی انسانی، این پژوهش از رویکرد منطق فازی (با استفاده از اعداد فازی) بهره گرفته است. در این راستا، ارزیابی نظرات متخصصان در خصوص میزان اهمیت هر یک از شاخص‌ها با استفاده از مقیاس فازی هفت‌گانه جمع‌آوری شده است. در مرحله سوم و به‌منظور شناسایی و طراحی مدل پژوهش از روش مدل‌سازی ساختاری - تفسیری^۳ و نرم‌افزار میک مک^۴ استفاده شد. در این روش، با استفاده از یک فرآیند مشارکتی، عناصر گوناگون در یک الگوی نظام‌مند تجمع می‌شوند. این شیوه به شناخت روابط متقابل عناصر کمک می‌کند و با ایجاد یک مدل تحلیلی، امکان طبقه‌بندی آن‌ها را بر پایه میزان اثرگذاری و وابستگی‌شان میسر می‌سازد.

یافته‌های پژوهش

تحلیل محتوای مصاحبه‌ها

در مرحله کدگذاری باز، برای تعیین ایده‌های موجود در مصاحبه‌ها، متن آن‌ها چندین بار مطالعه و با استفاده از کدهای زنده، علامت‌گذاری و ایده‌های تکراری شناخته شد. به عبارتی، متن

^۱. Holsti

^۲. Percentage of Agreement Observation (PAO)

^۳. Interpretive Structural Modelling (ISM)

^۴. MICMAC

مصاحبه‌ها با استفاده از روش مقایسه‌ی مداوم به صورت سطر به سطر بررسی و مفهوم‌پردازی گردید. در جدول ۲ نمونه‌ای از تحلیل محتوای مصاحبه‌های صورت گرفته آورده شده است:

جدول شماره ۲: نمونه‌ای از تحلیل محتوای مصاحبه‌ها (یافته‌های پژوهش)

مصاحبه	گزاره	کد	مفهوم
م ۱	با توجه به کلیات بندهای یک تا سه سیاست‌های کلی اشتغال مقام معظم رهبری مبنی بر «ترویج و تقویت فرهنگ کار، تولید، کارآفرینی، ارتقاء توان کارآفرینی با مسئولیت نظام آموزشی کشور و ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار با تأکید بر استفاده از توسعه فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان» و با در نظر گرفتن ویژگی‌های دانشگاه‌های نسل سوم با رویکرد «کارآفرینی، ارزش‌آفرین و ثروت‌آفرینی»، به نظر می‌رسد هم‌خوانی و هم‌راستایی مناسبی در موضوع رساله وجود دارد.	I1A1	ترویج و تقویت فرهنگ کار، تولید
		I1A2	کارآفرینی، ارتقاء توان کارآفرینی
		I1A3	مسئولیت نظام آموزشی کشور
		I1A4	ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار با تأکید بر استفاده از توسعه فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان
		I1A5	در نظر گرفتن ویژگی‌های دانشگاه‌های نسل سوم
		I1A6	کارآفرینی، ارزش‌آفرین و ثروت‌آفرینی
م ۴	برخی آفت‌هایی که می‌توانند تحقق دانشگاه نسل سوم را به تأخیر بیندازد یا با چالش مواجه کنند پرهیز از سیاست‌زدگی، شعارزدگی در اجرای منویات مقام معظم رهبری در تحقق دانشگاه کارآفرین، اتکاء و اعتماد به جامعه دانشجویی و دانشگاهی کشور، شناسایی دقیق ظرفیت‌های دانشجویی و دانشگاهی برای برون‌رفت از وضعیت موجود و جلب مشارکت نظام‌مند و هدفمند نخبگان کارآفرین برای رشد اقتصادی و توسعه کشور	I4D9	پرهیز از سیاست‌زدگی، شعارزدگی در اجرای منویات مقام معظم رهبری در تحقق دانشگاه کارآفرین
		I4D10	اتکا و اعتماد به جامعه دانشجویی و دانشگاهی کشور
		I4D11	شناسایی دقیق ظرفیت‌های دانشجویی و دانشگاهی برای برون‌رفت از وضعیت موجود
		I4D12	جلب مشارکت نظام‌مند و سازمان‌دهی شده و هدفمند نخبگان کارآفرین برای رشد اقتصادی و توسعه کشور
م ۸	مؤلفه مهم اول: توجه به روند مدیریت دانشگاه‌های کشورهای سطح اول دنیا و نحوه اثرگذاری آنها در تولید ثروت و تربیت نیروی انسانی مورد نیاز بازار کار (ایجاد پل ارتباطی بین دانشگاه‌ها و صنعت، تجارت، کشاورزی). مؤلفه دوم: جلوگیری از سیاست‌زدگی در آموزش عالی و اعمال تصمیمات مدیریتی فارغ از مسائل سیاسی. مؤلفه سوم: به رسمیت شناختن استقلال دانشگاه‌ها و دادن اختیارات لازم در جهت حرکت به سمت خودکفایی مالی و تولید ثروت و مؤلفه چهارم: بومی‌سازی رشته‌ها و سرفصل‌های درسی دانشگاه‌ها متناسب با	I8H1	توجه به روند مدیریت دانشگاه‌های کشورهای سطح اول دنیا و نحوه اثرگذاری آنها در تولید ثروت و تربیت نیروی انسانی مورد نیاز بازار کار
		I8H2	ایجاد پل ارتباطی بین دانشگاه‌ها و صنعت، تجارت، کشاورزی
		I8H3	جلوگیری از سیاست‌زدگی در آموزش عالی و اعمال تصمیمات مدیریتی فارغ از مسائل سیاسی
		I8H4	به رسمیت شناختن استقلال دانشگاه‌ها و دادن اختیارات لازم در جهت حرکت به سمت خودکفایی مالی و تولید ثروت

مفهوم	کد	گزاره	مصاحبه
بومی‌سازی رشته‌ها و سرفصل‌های درسی دانشگاه‌ها متناسب با اکوسیستم منطقه‌ای یا استانی در جهت امکان پاسخگویی به نیاز بازار کار	I8H5	اکوسیستم منطقه‌ای یا استانی در جهت امکان پاسخگویی به نیاز بازار کار	

این مرحله از پژوهش شامل دو گام اساسی پالایش محتوا بود: نخست، پژوهشگر خلاصه‌های کدگذاری شده را مورد بازبینی قرار داد و سپس، میزان اعتبار محتواهای استخراج شده را در ارتباط با کل مجموعه داده‌ها سنجید. بر اساس تحلیل محتوا ۳۱۴ کد در مرحله کدگذاری باز شناسایی شد.

جدول شماره ۳: نمونه ای از نحوه تبدیل تعداد ۳۱۴ کد احصاء شده به محتواهای فرعی و فراوانی آن‌ها (یافته‌های پژوهش)

مقوله فرعی	کدهای اولیه	فراوانی	مراجع
مدیریت شبکه تعاملات اجتماعی بین بازیگران اصلی آموزش عالی و اکوسیستم کارآفرینی	۱. برقراری تعاملات بین‌المللی و استفاده از تجارب بین‌الملل ۲. همکاری و همراهی همه دستگاه‌های اجرایی (فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و ...) ۳. مسئولیت اجتماعی ۴. کمک به تصمیم‌گیری‌ها و سیاست‌گذاری‌های کلان جامعه در حوزه‌های مختلف صنعتی، کشاورزی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، تولیدی و ... ۵. تأکید بر مسئولیت‌های اجتماعی جامعه دانشجویی و دانشگاهی کشور در اشتغال‌زایی، کارآفرینی و رشد اقتصادی کشور ۶. بهره‌گیری از سرمایه‌های اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی در رقابتی نمودن اقتصاد و توسعه اقتصادی کشور ۷. پیاده‌سازی اکوسیستم کارآفرینی دانشگاه نسل سوم در هر زیست‌بوم متناسب با بافت اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی عامل اخلاقی، مالی، فناوری، بازار، اجتماعی، شبکه‌های ارتباطی، دولت و حمایت‌های ارتباطی	۸	I2B3 I2B6 I2B14 I3C7 I3C25 I5E15 I10J36 I10J48
بازآرایی ساختاری سازمان‌های مجری با هدف تسهیل برقراری تعامل چند سویه دولت، دانشگاه و صنعت	۱. برقراری ارتباط با صنعت ۲. ایجاد ارتباط مستمر و سازمان‌دهی شده بین دانشگاه و دانشجو با جامعه، صنعت و تولید ۳. برنامه‌ریزی در حوزه کارآفرینی مبتنی بر ارتباط دانشگاه با جامعه ۴. تقویت ارتباط با نهادهای مرتبط خارج از دانشگاه در حوزه کارآفرینی اعم از نهادهای دولتی و غیردولتی ۵. برنامه‌ریزی در حوزه کارآفرینی مبتنی بر ارتباط دانشگاه با جامعه	۱۲	I2B7 I5E14 I6F10 I6F13 I7G12 I7G16 I7G36 I8H2 I8H15

مقوله فرعی	کدهای اولیه	فراوانی	مراجع
	۶. تقویت ارتباط دانشگاه و صنعت به عنوان پیشران بخش کارآفرینی دانشگاهی ۷. گسترش ارتباط بین دانشگاه‌ها در زمینه هم‌افزایی برای رفع مشکلات و نیازهای جامعه و تقویت اقتصاد بین دانشگاهی ۸. ایجاد پل ارتباطی بین دانشگاه‌ها و صنعت، تجارت، کشاورزی ۹. تقویت ارتباط بخش‌های تولیدی، صنعتی، تجاری و کشاورزی و دامداری با بخش دانشگاه و ایجاد زمینه نقش‌آفرینی دانشگاهیان و دانشجویان به صورت توأم در حوزه تحصیل و اشتغال ۱۰. عدم ارتباط قوی و معنادار با صنعت ۱۱. صنف ارتباطات و نبود شبکه‌های ارتباطی میان دانشگاه سرمایه‌گذاران، بازار کار و تولید و صنعت ۱۲. توسعه ارتباطات دانشگاه و صنعت		I8H18 I10J15 I12L12
ایجاد نهادهای تأمین مالی نوین جهت تأمین مالی پروژه‌های کارآفرینانه دانشگاه‌ها نظیر پلتفرم‌های تأمین مالی جمعی	۱. دادن امتیازات خاص و پاداش‌های ویژه به دانشگاه‌های کارآفرین و خلاق در تأمین منابع مالی ۲. نكوداشت و بزرگداشت جایگاه کار و فعالیت، تولید مؤثر، خودکفایی، خوداتکایی و تولید ثروت و تأمین مالی ۳. تأمین نیرو و امکانات لازم در این بخش ۴. برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری لازم را برای پاسخگویی به نیازهای روز و آینده جامعه و کشور ۵. هدایت و جذب خیرین و منابع مالی آن‌ها در زمینه کارآفرینی ۶. به رسمیت شناختن استقلال دانشگاه‌ها و دادن اختیارات لازم در جهت حرکت به سمت خودکفایی مالی و تولید ثروت ۷. پذیرش استقلال مالی دانشگاه‌ها و حذف قوانین دست‌وپاگیر ۸. تزریق منابع مالی و انسانی ۹. حمایت‌های مالی از افراد کارآفرین ۱۰. مدیریت هزینه‌های مالی ۱۱. افزایش منابع مالی ۱۲. جذب منابع مالی جدید	۱۳	I8H12 I3C11 I6F20 I3C6 I5E34 I8H4 I8H11 I10J39 I11K13 I11K14 I12L9 I12L16 I12L34
بهبود ساختار نهادهای علمی - پژوهشی و زیرساخت‌های فناوری	۱. تأمین زیرساخت‌های لازم ۲. تأمین زیرساخت مناسب ۳. زیرساخت نرم، زیرساخت سخت و منابع مالی ۴. ارتقاء ساختارهای مرتبط با حوزه کارآفرینی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی ۵. بهبود ساختارهای حکمرانی دانشگاه‌ها ۶. در نظر گرفتن زیرساخت‌های لازم از جمله فرهنگ جامعه ۷. تغییر زیرساختی روند دانشگاه‌ها از مدرک‌گرایی و تولید	۹	I5E3 I12L17 I12L9 I6F17 I10J46 I1A13 I8H13 I8H14 I12L28

مقوله فرعی	کدهای اولیه	فراوانی	مراجع
	فارغ‌التحصیل به دانشگاه‌های مهارت آموز و متخصص‌پرور ۸. تقویت زیرساخت‌های فنی، مهارت‌ورزی و کارآموزی و شیفت سرفصل‌های آموزشی به مهارتی و پرورش تکنیسین ۹. اصلاح و ایجاد زیرساخت‌های سخت		

پس از پایان یافتن این مرحله، کدگذاری محوری صورت گرفت. در این مرحله، به مقایسه شاخص به‌دست‌آمده از مرحله‌ی کدگذاری باز، پرداخته و مقوله‌های آن‌ها تشخیص داده شد. در جدول ۴ نتیجه‌ی نهایی کدگذاری محوری ارائه شده است:

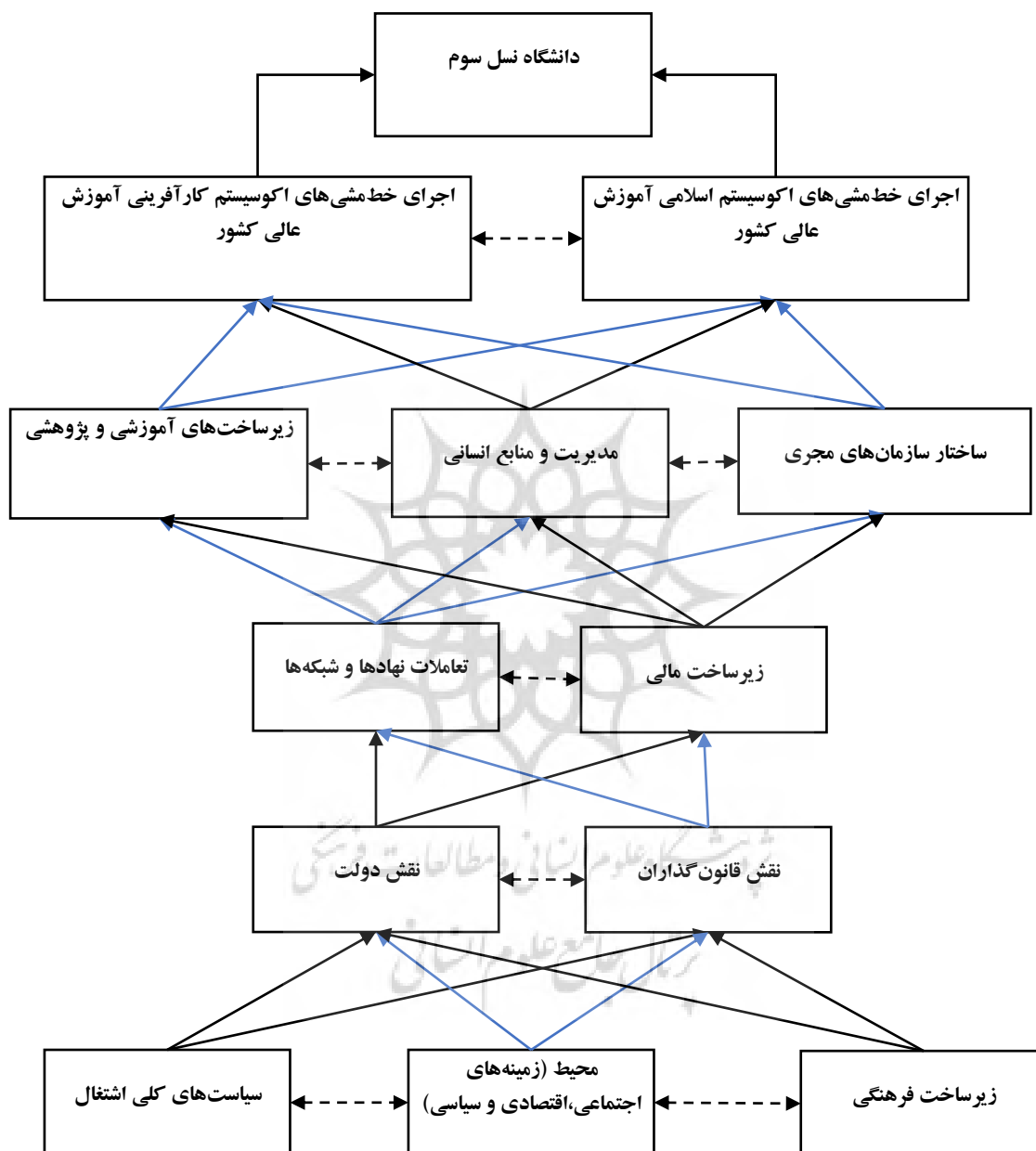
جدول شماره ۴: کدگذاری محوری و شکل‌دهی مقوله‌های پژوهش (یافته‌های پژوهش)

مقوله	شاخص
نقش دولت	مدیریت شبکه تعاملات اجتماعی بین بازیگران اصلی آموزش عالی و اکوسیستم کارآفرینی
	بازآرایی ساختاری سازمان‌های مجری با هدف تسهیل برقراری تعامل چند سویه دولت، دانشگاه و صنعت
	بازنگری در چشم‌انداز، رسالت و کارکردهای نظام آموزش عالی با رویکرد اصلاح زنجیره ارزشی به سمت کارآفرینی و اسلامی شدن
	ایجاد نهادهای تأمین مالی نوین جهت تأمین مالی پروژه‌های کارآفرینانه دانشگاه‌ها نظیر پلتفرم‌های تأمین مالی جمعی
	بهبود ساختار نهادهای علمی - پژوهشی و زیرساخت‌های فناوری
نقش قانون‌گذاران	شفافیت و فهم مسائل عمومی و توجه قانون‌گذاران به نیاز جامعه
	هماهنگی و مشارکت قانون‌گذاران و مجریان به منظور رفع ابهام در اهداف مدنظر در زمان تصویب
	تصویب قوانین جدید و روزآمدسازی مقررات لازم برای حوزه کسب‌وکار نوین، دانش‌بنیان و کارآفرینی مبتنی بر نوآوری در زمینه بیمه، مالیات و تأمین مالی
	حمایت سیاسی قانون‌گذاران در مرحله اجرا قوانین و مقررات
زیر ساخت فرهنگی	طراحی و برگزاری برنامه‌های ترویجی، کنفرانس‌ها، سمینار و انجمن‌های علمی در حوزه کسب‌وکارهای نوین و کارآفرینی با رویکرد اخلاق‌مداری در بازار کار
	تحول گفتمانی و فکری از طریق رسانه‌های عمومی در حیطه کارآفرینی و ارزش‌های اسلامی
	تقویت نگرش مهارت‌گرایی و پژوهش محوری با اجتماعات کارآفرینانه
	تقویت ارزش‌ها و باورهای اسلامی مدیران، اساتید و دانشجویان
	ایجاد کافه کارآفرینی و کافه گفتگو در دانشگاه‌ها با هدف تبادل اطلاعات و ایده‌ها در حوزه کارآفرینی و کسب‌وکارهای نوین
	برگزاری جشنواره‌های ایده و کارآفرینی با هدف معرفی الگوهای موفق فردی در حوزه‌های کسب و کار نوین

مقوله	شاخص
زیرساخت‌های آموزشی و پژوهشی	بازنگری محتوای آموزشی با رویکرد آموزش‌های حرفه‌ای و مهارتی متناسب با نیاز بازار کار و با جهت‌گیری اخلاق اسلامی
	بهبود زیرساخت‌های لازم جهت اجرای بهینه طرح کاروری
	تغییر شیوه تدریس و به‌کارگیری روش‌های نوآورانه در نظام یادگیری
	افزایش ظرفیت فرصت‌های مطالعاتی برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی و اساتید
	همکاری دانشگاه‌های داخلی و خارجی در قالب طرح‌های کسب و کار دانشگاهی
	مسئله‌محور کردن پژوهش‌های دانشجویی با هدف حل مشکلات و نیاز بازار و صنعت
	تنوع‌بخشی به منابع مالی دانشگاه‌ها از طریق انجام پروژه‌های مشترک با شرکت‌های سرمایه‌گذاری خطرپذیر
زیرساخت مالی	ایجاد شبکه‌های همکاری فعالیت‌های مالی بین نهادهای تأمین مالی بازارهای مالی و پولی کشور جهت تقویت بنیه مالی آموزش عالی
	اصلاح مقررات آیین‌نامه مالی معاملاتی دانشگاه به منظور تجاری‌سازی پژوهش و توسعه
	جانمایی پژوهش و توسعه در هزینه‌های بودجه آموزش عالی
	شبکه‌سازی اجتماعی - اطلاعاتی دانشگاه‌ها با صنایع و شرکت‌های مادر و نهادهای دولتی مرتبط در کشور با رویکرد احصاء و رفع مشکلات بازارهای کشور
تعاملات نهادها و شبکه‌ها	برقراری ارتباطات بین‌المللی دانشگاه‌ها با دانشگاه‌های مطرح کارآفرین در جهان
	گسترش و تقویت شبکه‌های ارتباطی مختص به کارآفرینان دانشگاهی داخلی و بین‌المللی
	ایجاد ستاد مرکزی برای هماهنگی و هم‌افزایی بین نهادهای چرخه علم و فناوری (پارک‌ها، مراکز رشد، دفاتر ارتباط با صنعت و...)
	تعامل عملی و مؤثر نهادهای علمی حوزوی و دانشگاه‌ها
	تطابق مسئولیت افراد با تخصص و دانش فردی افراد سازمان (کارکنان دانش محور)
مدیریت و منابع انسانی	تقویت رویکرد توانمندسازی علمی و مهارتی اساتید و پژوهشگران در امکان‌سنجی ایده‌ها و بررسی امکان‌پذیری در بازار
	حمایت مؤثر مدیریت عالی دانشگاه از کارآفرینی و اسلامی شدن دانشگاه
	تربیت نیروی انسانی با روحیه کارگروهي، خلاقیت، ریسک‌پذیری، حل مسئله، تفکر انتقادی، روحیه پرسشگری و اخلاق اسلامی برای ورود به بازارهای کشور
	شفافیت در اطلاعات و ثبات در بازارهای پولی و مالی کشور
محیط (زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی)	تأثیرگذاری تحریم‌های اقتصادی و مشکلات صنعت
	تغییرات سیستم‌های سیاسی
	تغییرات فناوری و نیازهای عمومی اجتماعی و اقتصادی جامعه
	میزان حمایت و اعتماد عمومی و همسویی با ارزشهای اجتماعی (اخلاقی - اسلامی)

مقوله	شاخص
ساختار سازمان‌های مجری	وجود معیارهای قطعی و شفاف برای نظارت و ارزیابی عملکرد سازمان‌های مجری
	میزان تناسب ساختار اداری و انعطاف در سازگاری با محیط و سازمان‌های موازی
	اخذ بازخورد و ارزیابی میزان رضایت خدمات‌گیرندگان (تأثیرپذیران از خط‌مشی)
	میزان پاسخگویی سازمان‌های مجری به محیط پیرامونی و مخاطبان
اجرای خط‌مشی‌های اکوسیستم کارآفرینی آموزش عالی کشور	نیروی انسانی آموزش دیده و متخصص متناسب با نیاز بازار با مسئولیت نظام آموزشی (تلفیق آموزش با پژوهش و مهارت)
	تجاری‌سازی یافته‌های پژوهشی
	حمایت از توسعه مراکز رشد و نوآوری با تأکید بر بخش غیر دولتی
	تسهیل اشتغال فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها
اجرای خط‌مشی‌های اکوسیستم اسلامی آموزش عالی کشور	بهره‌گیری از آموزه‌های دینی و الگوهای اسلامی در ارتقاء جایگاه ارزش کار و آموزش کارآفرینان
	غنی‌سازی محتوای برنامه‌های فرهنگی، آموزشی و دانشجویی مطابق با بینش و معارف اسلامی
	تناسب ویژگی‌ها و الگوهای رفتاری منابع انسانی (دانشجو، اساتید و مدیران) با ارزش‌ها و اخلاق اسلامی
	تناسب نظام فرهنگی دانشگاه با ارزش‌ها و آموزه‌های اسلامی
سیاست‌های کلی اشتغال مقام معظم رهبری	استفاده از تولیدات داخلی به عنوان ارزش اسلامی و ملی
	بهبود محیط کسب‌وکار و حمایت از بخش خصوصی تعاونی با اصلاح مقررات
	ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار با تأکید بر استفاده از توسعه فناوری
	توجه بیشتر در پرداخت یارانه‌ها به حمایت از تأسیس شرکت‌ها برای تجاری‌سازی ایده‌ها و تولید و اشتغال مولد در بخش خصوصی
تحقق دانشگاه نسل سوم	حفظ و تقویت مشروعیت اجتماعی دانشگاه
	افزایش پاسخگویی به مشکلات و نیازهای جامعه
	ایفای نقش مؤثر در رشد اقتصادی و اجتماعی جامعه
	نیروی انسانی متخصص و متعهد متناسب با بازار کار
	پیوند آموزش عالی و صنعت

بدین ترتیب و با توجه به یافته‌های حاصل از تحلیل مصاحبه‌ها، ۶۰ شاخص در قالب ۱۳ مقوله (نقش دولت، نقش قانون‌گذاران، زیرساخت فرهنگی، زیرساخت‌های آموزشی و پژوهشی، زیرساخت مالی، تعاملات نهادها و شبکه‌ها، مدیریت و منابع انسانی، محیط (زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی)، ساختار سازمان‌های مجری، اجرای خط‌مشی‌های اکوسیستم کارآفرینی آموزش عالی کشور، اجرای خط‌مشی‌های اکوسیستم اسلامی آموزش عالی کشور، سیاست‌های کلی اشتغال مقام معظم رهبری و تحقق دانشگاه نسل سوم) حاصل گردید.

شکل شماره ۱: مدل اجرای خط‌مشی‌های اکوسیستم کارآفرینی آموزش عالی

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر ارائه‌ی مدل اجرای خط‌مشی‌های عمومی اکوسیستم کارآفرینی آموزش عالی کشور مبتنی بر سیاست‌های کلی اشتغال مقام معظم رهبری بود که بر این اساس و با استناد به تحلیل محتوای مصاحبه با خبرگان، ۱۳ مقوله و ۶۰ شاخص برای آن شناسایی گردید. به‌علاوه، نتایج مدل‌سازی ساختاری - تفسیری نشان داد که هر کدام از متغیرها در چه سطحی قرار دارند و رابطه آن‌ها با سایر متغیرها چگونه است.

طبق یافته‌های پژوهش حاضر مؤلفه‌های زیرساخت فرهنگی، محیط (زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی) و سیاست‌های کلی اشتغال، از مضامین کلیدی در اجرای خط‌مشی‌های عمومی اکوسیستم کارآفرینی است. در اجرای خط‌مشی‌های عمومی اکوسیستم می‌بایست زیرساخت فرهنگی مرتبط با آن در جامعه و دانشگاه استقرار یابد و همچنین محیط نیز زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی را جهت نهادینه‌سازی اجرای خط‌مشی‌های عمومی اکوسیستم فراهم آورد. از طرفی به‌کارگیری و پیاده‌سازی سیاست‌های کلی اشتغال در این مدل نیز به‌عنوان اساس و پایه مدل محسوب شده و بسیار حائز اهمیت است و از آنجا که تأثیرگذارترین نقش را در مدل ایفا می‌نمایند، به‌عنوان سطح ششم مدل انتخاب شده‌اند.

تحلیل مصاحبه‌ها نشان داد که دولت به عنوان یکی از ارکان اصلی در توسعه کارآفرینی شناخته می‌شود. این نقش شامل تعریف دقیق چشم‌انداز کارآفرینی، همسوسازی برنامه‌های دولتی و دانشگاهی، و ایجاد تعادل بین خروجی‌های دانشگاه و نیازهای بازار کار است. علاوه بر این، نهادهای دولتی موظف به تدوین قوانین حمایتی، فراهم کردن اطلاعات به‌روز و کمک به فرآیند ایده‌پردازی کارآفرینانه هستند. از سویی منابع مالی مورد نیاز کارآفرینان، در شکل‌گیری فعالیت‌های کارآفرینانه و بنگاه‌های تازه تأسیس نقش حیاتی دارد.

در مطالعه‌ای ساکاریکا (۲۰۲۰) به چالش‌های اصلی مدیریت دولتی و اجرای خط‌مشی‌ها پرداخته و مدرن‌سازی مدیریت دولتی را پیشنهاد داده است. هاوالت^۱ (۲۰۱۹) بر نقش کلیدی مکانیسم‌های منتخب در پیاده‌سازی سیاست‌ها توسط نهادهای دولتی تأکید کرده است. از دیدگاه وی، این ابزارها نقش حیاتی در اصلاح چالش‌های سیاست‌گذاری، افزایش درک و ارتقای فرآیندهای تحلیل و تدوین خط‌مشی‌ها ایفا می‌کنند.

پژوهش‌ها نشان داده‌اند که رمز موفقیت یک خط‌مشی‌گذاری، توجه به اجرای درست آن توسط قانون‌گذاران می‌باشد (Khoobroo & Ebrahimi, 2019) و بدین‌ترتیب نقش قانون‌گذاران

¹. Howlett

به‌عنوان یکی از مقوله‌های اجرای خط‌مشی‌های عمومی اکوسیستم آموزش عالی کشور مشخص می‌گردد. براساس نظر خبرگان شرکت‌کننده در مطالعه، اجرای موفق خط‌مشی نیازمند تعیین مسیر روشنی برای تبدیل اهداف کلان آموزش عالی به برنامه‌های عملیاتی است. در این مسیر، ضروری است نقش هر دانشگاه و نهاد اجرایی به صورت شفاف مشخص شود و اهداف به شکلی قابل سنجش تعریف گردند.

بررسی پیشینه‌ی تحقیقات نشان‌دهنده‌ی این واقعیت است که حرکت به سمت جوامع پایدار، مستلزم تحول در سیاست‌گذاری‌ها و اتخاذ رویکردی سیستماتیک‌تر می‌باشد، به گونه‌ای که این نگرش جامع، ارتباطی تنگاتنگ با یکپارچگی سیاست‌ها دارد (Huttunen, Kivimaa, & Virkamäki, 2014). در مطالعه مارکوارت^۱ (۲۰۱۷) تأثیر هماهنگی در روابط قدرت در سیستم‌های حاکمیت چند سطحی بر اجرای سیاست‌ها تأکید شده است. آنسل و همکاران^۲ (۲۰۱۷) تأکید می‌کنند که تدوین سیاست‌ها باید به‌مثابه یک فرآیند مستمر و پویا در نظر گرفته شود که قابلیت انطباق‌پذیری با موانع و چالش‌های اجرایی را داشته باشد. مانا و مافیت^۳ (۲۰۲۱) در یافته‌های پژوهشی خود نشان می‌دهند که عرصه‌ی پیاده‌سازی سیاست‌ها، کانون اصلی تعارضات و کشمکش‌های سیاسی است که نیازمند توجه ویژه و پشتیبانی کافی برای دستیابی به اهداف تعیین شده و جلوگیری از انحراف در مسیر اجرا می‌باشد که با نتایج پژوهش حاضر همسو است. در خصوص زیرساخت فرهنگی، واضح است که هر نظام آموزشی تحت تأثیر متن فرهنگی یک جامعه قرار می‌گیرد. از منظر خبرگان، فراهم‌سازی زیرساخت‌های فرهنگی، شامل شکل‌گیری مباحث و گفتمان‌های نوین و همچنین هماهنگی سیاست‌ها با ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی، نقشی حیاتی در پیاده‌سازی موفق سیاست‌های نظام آموزش عالی و تضمین کیفیت آن ایفا می‌کند. بر اساس نظر خبرگان، مرور ادبیات پژوهش شاخص‌های مربوط به گروه‌های هدف و تأثیرپذیران از خط‌مشی، شاخص‌های وجود بستر مناسب در جامعه، فرهنگ و باور مردمی، اعتقادات و ارزش‌های جامعه، پذیرش و تمایل به خط‌مشی، اعتماد عمومی و نظام بازخورد مورد تأکید بوده که با نتایج این پژوهش هم‌راستا است. نتایج مطالعات پیغمبرزاده (۲۰۱۹) و سدلاک^۴ (۲۰۱۷) بر مؤلفه فرهنگ‌سازی جامعه هدف و ویژگی‌های جامعه هدف، ترویج فرهنگ پاسخگویی و پاسخ‌خواهی ملی در مورد اجرای خط‌مشی‌ها تأکید کرده‌اند.

¹. Marquardt

². Ansell et al

³. Manna & Moffitt

⁴. Sedláček

علی‌رغم اهمیت فعالیت‌های علمی، پژوهشی و کارآفرینی، این حوزه‌ها در اولویت دانشگاه‌ها قرار ندارند. برای رفع این چالش، باید تغییرات ساختاری در سطوح مختلف دانشگاه صورت گیرد. این تغییرات شامل تعریف چشم‌انداز شفاف کارآفرینی، بهبود شیوه‌های مدیریتی، اصلاح قوانین و محیط دانشگاه، توانمندسازی اساتید در زمینه کارآفرینی و توسعه روابط بین‌المللی است. علاوه بر این، بازنگری سرفصل‌های درسی برای انطباق با نیازهای واقعی بازار کار و شرایط احراز مشاغل مختلف، گامی ضروری در این مسیر است. مت و شفر^۱ (۲۰۱۸) ساختار سنتی برنامه درسی و عدم همکاری بین‌المللی و برون دانشگاهی را از چالش‌های توسعه اکوسیستم کارآفرینی می‌دانند. یافته‌ها مطالعه حاضر با نتایج پژوهش تابوا و بکتس^۲ (۲۰۱۸) که فقدان مکانیسم‌های انگیزشی، تفاوت بین محتوای آموزشی و بازار کار، عدم توسعه تفکر کارآفرینی و سطح پایین دانش در مورد تجاری‌سازی را از موانع اصلی کارآفرین شدن دانشگاه می‌دانند، همسو است.

خبرگان بر این باورند که در شرایط محدودیت‌های مالی دولت، نخستین حوزه‌ای که با کاهش تخصیص منابع مواجه می‌شود، بودجه‌ی تحقیق و توسعه‌ی سازمان‌هاست. این محدودسازی منابع مالی منجر به نقصان در فرآیند سیاست‌گذاری و گرایش به اتخاذ تصمیمات مقطعی و کوتاه‌مدت می‌گردد. به این ترتیب، اهمیت زیرساخت مالی به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های مدل پژوهش تعیین گردید. بریکلند^۳ (۲۰۱۶) یادآوری می‌کند تجلی اقتصاد بر مبنای ظرفیت‌ها و الزامات اجتماعی-اقتصادی در مسیر تحول به سمت جامعه‌ی دانش‌بنیان، مستلزم توجه به مقوله‌ی سرمایه اجتماعی در تجزیه و تحلیل فرآیند شکل‌گیری قابلیت‌های بنیادین و توسعه‌ی کمی و کیفی نظام آموزش عالی است. مطالعه سدلاک (۲۰۱۷) در رابطه با عملکرد بررسی نظام حکمرانی با عملکرد پژوهشی دانشگاه، معتقد است خودگردانی مالی مؤسسات آموزش عالی، اختیارات آنها در گزینش اعضای هیئت علمی و انعطاف‌پذیری در تعیین شهریه‌ی دانشجویان مقطع دکتری، تأثیر مثبت و معناداری بر دستاوردهای پژوهشی دانشگاه بر جای می‌گذارد.

خبرگان بر ضرورت ایجاد شبکه ارتباطی گسترده میان دانشگاه و بخش‌های مختلف صنعت تأکید دارند. این شبکه باید شامل کارآفرینان موفق، دانش‌آموختگان، مراکز رشد، پارک‌های علم و فناوری و سازمان‌های مختلف باشد. ضعف ارتباطی کنونی میان دانشگاه‌ها و بخش‌های تولیدی-صنعتی سبب شده تا جایگاه مناسبی برای دانشجویان رشته‌های مختلف در صنعت تعریف نشود. در

1. Matt & Schaeffer

2. Таянова & Бекташ

3. Brikland

مطالعه فولکرد و همکاران^۱ (۲۰۱۷) نیز وجود شبکه‌هایی با حضور ذینفعان مختلف دولتی و بخش خصوصی یکی از تسهیل‌کننده‌های مهم در اجرای اثربخش سیاست‌ها مورد تأکید قرار گرفته است. همچنین مطالعات نیهانگن و همکاران^۲ (۲۰۱۷) نیز بر فرآیند پیاده‌سازی به عنوان الگوهای مشارکت و اعتماد در میان بازیگران اشاره کرده‌اند. آن‌ها همچنین تغییرات متقابل ملی را با توجه به رابطه بین ساختارهای سیاسی اداری، فرایندهای پیاده‌سازی و پیامدهای اساسی آن مورد تأکید قرار داده‌اند که با نتایج پژوهش حاضر سازگار است.

در بررسی مرور ادبیات پژوهش مشخص گردید تعهد و انگیزه مجریان نیز بر اجرای خط‌مشی مؤثر است (Ahadzadeh, Sayadshirkosh, & Jamshidi Iv.anaki, 2021). سرمایه‌های انسانی به عنوان عناصر کلیدی در تعیین میزان موفقیت پیاده‌سازی سیاست‌های سازمانی ایفای نقش می‌کنند. اجرای اثربخش راهبردها مستلزم مشارکت فعال رهبران سازمانی در هر دو مرحله تدوین و اجراست؛ به گونه‌ای که ضمن غلبه بر موانع ادراکی در فرآیند پیاده‌سازی، زمینه‌ی مشارکت اعضای سازمان را در فرآیند طراحی و تدوین استراتژی‌ها فراهم آورند. سیسیلیانو و همکاران^۳ (۲۰۱۷) بر تأثیر بسزای نقش بوروکرات‌ها و تصمیمات آن‌ها در جهت اجرای خط‌مشی‌ها تأکید داشته در نتایج مطالعات بیرکلند (۲۰۱۶) و لیندبرگ و همکاران^۴ (۲۰۱۹) نیز ویژگی‌های رفتاری مجریان نیز مورد تایید قرار گرفته است.

مأموریت دانشگاه‌ها از محدوده سنتی آموزش و پژوهش فراتر رفته و به سمت ایفای نقش مؤثر در جامعه گسترش یافته است. در این تحول، دانشگاه‌ها از نهادهایی تک‌بعدی به سازمان‌هایی چندوجهی تبدیل شده‌اند که علاوه بر آموزش و پژوهش، در حوزه‌های خدمات اجتماعی، انتشارات و توسعه حرفه‌ای نیز فعالیت می‌کنند. به این ترتیب محیط به‌عنوان یکی از مقوله‌ها به مدل پژوهش اضافه گردید. نتایج مطالعات وو و همکاران (۲۰۱۷) و ضابط‌پور کردی و همکاران (۲۰۱۹) بی‌توجهی به متغیرهای اجتماعی، اقتصادی و سیاسی، غلبه ابعاد سیاسی بر اقتصادی، عدم حمایت و دغدغه‌های سیاسی را از شاخص‌های شکست‌خورده اجرای ناقص این سیاست می‌دانند که با نتیجه‌ی مطالعه حاضر همسو است.

در رابطه با اجرای خط‌مشی‌های اکوسیستم کارآفرینی آموزش عالی کشور نیز می‌توان گفت که در سطح آموزش عالی، چالش‌ها و محدودیت‌های زیادی در توسعه آموزش نوآوری و کارآفرینی در

¹. Phulkert et al

². Nyhagen et al

³. Siciliano et al

⁴. Lindberg et al

دانشگاه‌ها پدیدار شده است، از جمله: آموزش تئوری‌محور و ضعف در دروس و آموزش‌های کاربردی که عملاً منجر به کاهش کیفیت نوآوری و آموزش کارآفرینی در دانشگاه‌ها و پرورش استعداد‌های نوآور و کارآفرین شده است. فیچر و تیمن^۱ (۲۰۱۸) در پژوهش خود، چهار عامل کلیدی را در تحول کارآفرینی دانشگاهی شناسایی کردند. این عوامل شامل عوامل محیطی، زیرساخت‌های دانشگاهی (شامل راهبردها، ساختارها و فرهنگ سازمانی)، نقش‌آفرینی اعضای دانشگاه در حوزه‌های مختلف (از آموزش تا حمایت از کسب‌وکارهای نوپا)، و ارتباطات برون‌سازمانی اعضای دانشگاه با ذینفعان خارجی است که با نتایج این پژوهش همسو است.

دانشگاه‌های نسل سوم که کارآفرینی را به عنوان مأموریت اصلی خود برگزیده‌اند، با تمرکز بر پژوهش‌های کاربردی و مبتنی بر نیاز جامعه فعالیت می‌کنند. این دانشگاه‌ها با رویکردی نظام‌مند و علمی، و در پیوند مستمر با محیط بیرونی، به دنبال یافتن راهکارهای کارآفرینانه برای مسائل اجتماعی هستند. در چنین دانشگاهی، دانشجویان باید هم‌زمان مجموعه‌ای از دانش، مدیریت دانش و مدیریت کارآفرینی را فراگیرند تا بتوانند در زمینه‌ی صنعت شروع به فعالیت کنند. دانشجوی دانشگاه نسل سوم، مسلط به علوم مقدماتی بوده و از مهارت‌های تحلیلی و تفکر انتقادی بهره‌مند است؛ به ریسک‌پذیری، نوآوری و حل مسائل تشویق می‌شود؛ به فعالیت بین‌رشته‌ای می‌پردازد و پژوهش‌های منجر به دستاورد عینی انجام می‌دهد (Raeisoon, Abbaspour, Rahimian, Khorsandi Taskoh, & Borzoian Shirvan, 2018).

یافته‌های پژوهش فیگوروا هونچو و همکاران (۲۰۲۰) در خصوص چالش‌های اجرایی در سیاست‌های عمومی حاکی از آن است که یک مدل از اجرا باید به ارزش و علایق، ابزار خط‌مشی‌گذاری، ساختار یا طراحی سازمانی و گروه‌های هدف توجه داشته باشد؛ بنابراین اجرای خط‌مشی‌های عمومی تحت تأثیر طراحی و پیش‌داوری‌هایی که شامل ابزارهای انتخاب‌شده سیاست‌ها، سازمانی که آن را مدیریت می‌کند، در دسترس بودن منابع، نوع بازیگران مداخله‌کننده و گیرندگان است در میان یا سایر جنبه‌ها قرار می‌گیرد. علاوه بر آن، اجرا باید به نقش‌های متصور توسط بازیگران مختلف توجه کند و تعامل بین سیاست‌های عمومی و طراحی اداری سیاسی، منابع مورد نظر و کانال‌های ارتباطی را در نظر بگیرد که به‌طور کلی با نتایج این پژوهش همسو است.

ازجمله پیشنهادهایی که می‌توان ارائه کرد آن است که در ابتدا با بهره‌گیری از آموزه‌های دینی و الگوهای اسلامی در ارتقاء جایگاه ارزش کار و آموزش کارآفرینان و غنی‌سازی محتوای برنامه‌های

¹. Fichter & Tiemann

فرهنگی، آموزشی و دانشجویی مطابق با بینش و معارف اسلامی، به اهداف اجرای خطمشی‌های عمومی اکوسیستم (کارآفرینی-اسلامی) آموزش عالی کشور دست یافته شود. یکی از ارکان مهم در این زمینه، تناسب ویژگی‌ها و الگوهای رفتاری منابع انسانی (دانشجو، اساتید و مدیران) با ارزش‌ها و اخلاق اسلامی و تناسب نظام فرهنگی دانشگاه با ارزش‌ها و آموزه‌های اسلامی است که باید در دستور کار مدیران قرار بگیرد.

با استفاده از تولیدات داخلی به عنوان ارزش اسلامی و ملی و بهبود محیط کسب‌وکار و حمایت از بخش خصوصی/ تعاونی با اصلاح مقررات در جهت اجرای خطمشی‌های عمومی اکوسیستم (کارآفرینی-اسلامی) آموزش عالی کشور گام بردارند.

با بازنگری محتوای آموزشی با رویکرد آموزش‌های حرفه‌ای و مهارتی متناسب با نیاز بازار کار و با جهت‌گیری اخلاق اسلامی و بهبود زیرساخت‌های لازم جهت اجرای بهینه طرح کارروزی، زمینه جهت استقرار مدل اجرای خطمشی‌های عمومی اکوسیستم (کارآفرینی-اسلامی) آموزش عالی کشور فراهم شود.

مدیران ذی‌ربط با مدیریت صحیح شبکه تعاملات اجتماعی بین بازیگران اصلی آموزش عالی و اکوسیستم کارآفرینی و بازآرایی ساختاری سازمان‌های مجری با هدف تسهیل برقراری تعامل چند سویه دولت، دانشگاه و صنعت می‌توانند به استقرار مدل اجرای خطمشی‌های عمومی اکوسیستم (کارآفرینی-اسلامی) آموزش عالی کشور بپردازند.

با تنوع‌بخشی به منابع مالی دانشگاه‌ها از طریق انجام پروژه‌های مشترک با شرکت‌های سرمایه‌گذاری خطرپذیر و ایجاد شبکه‌های همکاری فعالیت‌های مالی بین نهادهای تأمین مالی، بازارهای مالی و پولی کشور جهت تقویت بنیه مالی آموزش عالی مسیر دستیابی به اهداف اجرای خطمشی‌های عمومی اکوسیستم (کارآفرینی-اسلامی) آموزش عالی کشور را تسهیل نمایند.

مسلماً، در صورت پیاده‌سازی پیشنهادها و استراتژی‌های مذکور، دستیابی به نتایجی نظیر حفظ و تقویت مشروعیت اجتماعی دانشگاه، افزایش پاسخگویی به مشکلات و نیازهای جامعه، ایفای نقش مؤثر در رشد اقتصادی و اجتماعی جامعه، نیروی انسانی متخصص و متعهد متناسب با بازار کار و پیوند آموزش عالی و صنعت دور از انتظار نخواهد بود. با توجه به اهمیت موضوع پژوهش و ضرورت توجه به آن در نهادهای مربوطه، عملیاتی‌سازی مدل ارائه شده و استخراج نتایج عملیاتی پیاده‌سازی مدل در دانشگاه نسل سوم، به پژوهشگران آتی پیشنهاد می‌گردد. همچنین توصیه می‌شود که مدل پیشنهادی این پژوهش در سایر استانها مورد استفاده قرار گرفته و بین آنها مقایسه‌ای صورت گیرد.

حمایت و قدردانی

این مقاله از حمایت مالی و معنوی سازمانی برخوردار نبوده است.

منابع فارسی

- آذر، عادل؛ و غلامزاده، رسول. (۱۳۹۸). *مدلسازی معادلات ساختاری: کمترین مربعات جزئی (PLS - SEM)*. تهران: نگاه دانش.
- ابراهیمیان، مرضیه؛ رجیبی فرجاد، حاجیه، و کردلوئی، حمیدرضا. (۱۴۰۱). طراحی مدل اجرای خط‌مشی دانشگاه کارآفرین مبتنی بر سیاست‌های علم و فناوری. *خط‌مشی‌گذاری عمومی در مدیریت*، ۱۳(۴۷)، ۱۶۷-۱۸۳.
- احدزاده، احد؛ صیاد شیرکش، سعید؛ و جمشیدی ایوانکی، مینا. (۱۳۹۹). عوامل موثر بر اثربخشی اجرای خط‌مشی‌های عمومی: مطالعه موردی وزارت نیرو. *فصلنامه پژوهش‌های سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی انرژی*، ۶(۴)، ۲۰۵-۱۶۷.
- الوانی، سیدمحمد؛ و شالویری، میثاق. (۱۳۹۵). *اجرای خط‌مشی عمومی (دیدگاه‌های نظری و راهکارهای عملی)*. تهران: مرکز آموزش مدیریت دولتی ریاست جمهوری.
- پورکیانی، مسعود؛ سلاجقه، سنجر؛ و زارعپور نصیرآبادی، فضل‌اله. (۱۳۹۳). تبیین موانع اجرای خط‌مشی با استفاده از بحث متمرکز گروهی (مورد مطالعه: قانون مدیریت خدمات کشوری). *مدیریت سازمان‌های دولتی*، ۳(۱)، ۲۴-۷.
- خوبرو، محمدتقی؛ و ابراهیمی، روح‌الله. (۱۳۹۸). عوامل کلیدی موفقیت در خط‌مشی‌گذاری بخش خدمات عمومی ایران. *مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی*، ۹(۳۲)، ۲۳-۲.
- خوشنویسان، فاطمه؛ عباس‌پور، عباس؛ فاضلی، نعمت‌الله؛ و نیستانی، محمدرضا. (۱۳۹۷). الزامات و چالش‌های علوم انسانی کارآفرین: تحلیلی پدیدارشناسانه از وضعیت علوم انسانی در نظام دانشگاهی. *جامعه‌پژوهی فرهنگی*، ۹(۳)، ۲۸-۱.
- دلیری، حسن. (۱۳۹۸). آینده‌پژوهی اشتغال و بیکاری با رویکرد سیاست‌های کلی اشتغال. *سیاست‌های راهبردی و کلان*، ۷(۲۷)، ۳۴۶-۳۷۱.
- دولتی، حسن؛ و مطلبی، ابوطالب. (۱۳۹۶). تبیین راهبردها، الزامات و پیامدهای اقتصاد مقاومتی در نظام آموزش عالی. *پژوهش در نظام‌های آموزشی*، ۱۱(۳۹)، ۱۵۳-۱۳۵.
- رئیسون، محمدرضا؛ عباس‌پور، عباس؛ رحیمیان، حمید؛ خورسندی طاسکو، علی؛ و برزوین شیروان، صمد. (۱۳۹۷). واکاوی مؤلفه‌های ساختار سازمانی دانشگاه‌های علوم پزشکی در گذار به دانشگاه نسل سوم. *مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند*، ۲۵، ۱-۱۵.

- زینی‌وندمقدم، رضا؛ باقرزاده، محمدرضا؛ قلی‌پور کنعانی، یوسف؛ متانی، مهرداد؛ و عارف‌نژاد، محسن. (۱۴۰۰). طراحی مدل اجرای خط‌مشی‌های وزارت آموزش و پرورش با استفاده از روش مدلسازی ساختاری تفسیری. *خط‌مشی‌گذاری عمومی در مدیریت*، ۱۲(۴۲)، ۶۷-۸۴.
- طارانی، سهند؛ طارانی، سپهر؛ و اوتارخانی، علی. (۱۴۰۰). اولویت بندی شاخص‌های دیده‌بان جهانی کارآفرینی براساس فرآیند تحلیل شبکه. *توسعه کارآفرینی*، ۱۴(۴)، ۶۹۷-۷۱۶.
- قلی‌پور، رحمت‌الله؛ دانایی‌فرد، حسن؛ زارعی‌متین، حسن؛ جندقی، غلامرضا؛ و فلاح، محمدرضا. (۱۳۹۰). ارائه مدلی برای «اجرای خط‌مشی‌های صنعتی» مطالعه موردی در استان قم. *مدیریت فرهنگ سازمانی*، ۹(۲۴)، ۱۰۳-۱۳۰.
- کیخا، احمد. (۱۴۰۰). بازآفرینی الگوی اکوسیستم کارآفرینی دانشگاه نسل سوم (موردکاوی: دانشگاه تهران). *آموزش علوم دریایی*، ۸(۱)، ۱۲۵-۱۴۴.
- گیوریان، حسن؛ و ربیعی، محمدرضا. (۱۳۹۴). فرآیند خط‌مشی‌گذاری دولتی پیشرفته. تهران: مهربان.
- منوریان، عباس. (۱۳۹۷). *اجرا و ارزیابی خط‌مشی عمومی*. تهران: مهربان.

References

- Audretsch, D. B., & Belitski, M. (2021). Threering entrepreneurial university: in search of a new business model. *Studies in Higher Education*, 46 (5), 977-987
- Ahadzadeh, A., Sayadshirkosh, S., & Jamshidi Ivanaki, M. (2021). Effectiveness of public policy implementation: A case study of the Ministry of Energy. *Quarterly Journal of Energy Policy and Planning Research*, 6(4), 167-205. (In Persian)
- Alvani, S. M., & Shalviri, M. (2016). *Implementation of Public Policy (Theoretical Views and Practical Solutions)*. Tehran: Presidential Public Administration Training Center. (In Persian)
- Andrews, M. (2022). *This is How to Think About and Achieve Public Policy Success*. Retrieved from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4150875
- Ansell, C., Sørensen, E., & Torfing, J. (2017). Improving policy implementation through collaborative policymaking. *Policy & Politics*, 45(3), 467-486.
- Azar, A., & Gholamzade, R. (2019). *Structural Equation Modeling: Partial Least Squares (PLS - SEM)*. Tehran: Negahe Danesh. (In Persian)
- Barrett, S., & Fudge, C. (1981). *Examining the Policy-Action Relationship: Policy and Action: Essays on the Implementation of Public Policy*. London: Methuen.
- Brenton, S., Baekkeskov, E., & Hannah, A. (2023). Policy capacity: Evolving theory and missing links. *Policy Studies*, 44(3), 297-315.

- Brikland, T. A. (2016). An Introduction the policy process . Theories casa study from Mongolia. *Journal of Administration Plenary Research*, 2(3), 309-320.
- Chang, A. (2022). A formal model of street-level bureaucracy. *Rationality and Society*, 34(1), 6-27.
- Chompucot, M. C. (2011). *Major factors affecting educational policy implementation effectiveness for the three southernmost provinces of Thailand as perceived by school directors*. (PhD), Thailand.
- Daliri, H. (2019). Evaluating the future of employment and unemployment, with an approach to general policies of employment. *Quarterly Journal of The Macro and Strategic Policies*, 7(27), 346-371. (In Persian)
- Dolati, H., & Motallebi, A. (2018). Explain the strategies and requirements of the resistance economy associated with the higher education system. *Journal of Research in Educational Science*, 11(39), 135-153. (In Persian)
- Ebrahimian, M., Rajabi Farjad, H., & Kordloui, H. R. (2022). Designing the implementation model of the entrepreneurial university policy based on science and technology policies. *Public Policy in Management*, 13(47), 167-183. (In Persian)
- Fichter, K., & Tiemann, I. (2018). Factors influencing university support for sustainable entrepreneurship: Insights from explorative case studies. *Journal of Cleaner Production*, 175, 512-524.
- Figueroa Huencho, V., Lagos Fernández, C., Manriquez Hizaut, M., & Rebolledo Sanhueza, J. (2020). Implementation challenges in public policies towards indigenous peoples: The impact of health policies in urban contexts. *Journal of Intercultural Studies*, 41(4), 405-423.
- Fischer, B., Guerrero, M., Guimón, J., & Schaeffer, P. R. (2021). Knowledge transfer for frugal innovation: where do entrepreneurial universities stand? *Journal of Knowledge Management*, 25(2), 360-379.
- Gholipour, R., Danaii Fard, H., Zareii Matin, H., Jandaghi, G., & Fallah, M. (2011). A model for implementing industrial policies (Case study in Qom province). *Organizational Culture Management*, 9(24), 103-130. (In Persian)
- Ghorbani, A. A., Sohrabi, Z., Yazdani, S., & Khalili Azandehi, S. (2021). Towards the third generation universities: The core innovative function approach. *Medical Journal of the Islamic Republic of Iran*, 35, 32.
- Givarian, H., & Rabiei, M. (2015). *Advanced Government Policymaking Process*. Tehran: Mehraban. (In Persian)
- Guerrero, M., Urbano, D., & Gajón, E. (2020). Entrepreneurial university ecosystems and graduates' career patterns: do entrepreneurship education programmes and university business incubators matter?. *Journal of Management Development*, 39(5), 753-775.

- Howlett, M. (2019). *Designing Public Policies: Principles and Instruments*: Routledge.
- Huttunen, S., Kivimaa, P., & Virkamäki, V. (2014). The need for policy coherence to trigger a transition to biogas production. *Environmental Innovation and Societal Transitions*, 12, 14-30.
- Keykha, A. (2021). Recreating the entrepreneurship ecosystem model of third generation university (Case study: University of Tehran). *Journal of Research on Management of Teaching in Marine Sciences*, 8(1), 124-143. (In Persian)
- Khoobroo, M. T., & Ebrahimi, R. (2019). Critical success factors in planning public policies. *Strategic Studies of public policy*, 9(32), 2-23. (In Persian).
- Khoshnevisan, F., Abbaspour, A., Fazeli, N., & Neyestani, M. R. (2018). The requirements and challenges of humanities entrepreneur: phenomenological analysis of the situation of humanities in Iranian academic system. *Sociological Cultural Studies*, 9(3), 1-28. (In Persian)
- Kraft, M. E., & Furlong, S. R. (2020). *Public Policy: Politics, Analysis, and Alternatives*: Cq Press.
- Kurhayadi, K. (2023). Public policy implementation: A theoretical review. *Ministrate: Jurnal Birokrasi dan Pemerintahan Daerah*, 5(1), 10-18.
- Lai, Y., & Vonortas, N. S. (2019). Regional entrepreneurial ecosystems in China. *Industrial and Corporate Change*, 28(4), 875-897.
- Lindberg, M. B., Markard, J., & Andersen, A. D. (2019). Policies, actors and sustainability transition pathways: A study of the EU's energy policy mix. *Research Policy*, 48(10), 103668.
- Manna, P., & Moffitt, S. L. (2021). Traceable tasks and complex policies: When politics matter for policy implementation. *Policy Studies Journal*, 49(1), 190-218.
- Marquardt, J. (2017). How power affects policy implementation: Lessons from the Philippines. *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, 36(1), 3-27.
- Matt, M., & Schaeffer, V. (2018). Building entrepreneurial ecosystems conducive to student entrepreneurship: New challenges for universities. *Journal of Innovation Economics Management*(1), 9-32.
- Monavvarian, A. (2018). *Implementation and Evaluation of Public Policy*. Tehran: Mehraban. (In Persian)
- Nyhagen, G. M., Bleiklie, I., & Hope, K. (2017). Policy instruments in European universities: Implementation of higher education policies. In I. Bleiklie, J. Enders, & B. Lepori (Eds.), *Managing Universities: Policy and Organizational Change from a Western European Comparative Perspective* (pp. 275-300). Cham: Springer International Publishing.

- O'Reilly NM, Robbins P, Scanlan J. Dynamic capabilities and the entrepreneurial university: a perspective on the knowledge transfer capabilities of universities. *Journal of Small Business & Entrepreneurship*. 2018; 31(3): 243-263.
- Orgill, M., Marchal, B., Harris, B., & Gilson, L. (2024). Initiating systemic capacity development for leadership from the bottom-up: a realist evaluation of a leadership innovation in a South African health district. *Health Policy and Planning*.
- Peyghambarzadeh, S. M. M., & Alvani, S. M. (2019). Identifying dimensions of implementing policies of air pollution control in Iran. *Public Policy In Administration*, 10(1), 19-35. (In Persian)
- Phulkerd, S., Sacks, G., Vandevijvere, S., Worsley, A., & Lawrence, M. (2017). Barriers and potential facilitators to the implementation of government policies on front-of-pack food labeling and restriction of unhealthy food advertising in Thailand. *Food Policy*, 71, 101-110.
- Poorkiani, M., Salajegheh, S., & Zare Poor Nasirabadi, F. (2014). Explanation of obstacles to the implementation of the policy by using focus group discussions (Case study: Law on civil service management). *Quarterly Journal of Public Organizations Management*, 3(1), 7-24. (In Persian)
- Raeisoon, M., Abbaspour, A., Rahimian, H., Khorsandi Taskoh, A., & Borzoian Shirvan, S. (2018). An exploration of the organizational structure components of universities of medical sciences in transition to third generation university. *Journal of Birjand University of Medical Sciences*, 25, 1-15. (In Persian)
- Sager, F., & Hinterleitner, M. (2022). The politics of policy implementation: a reassessment in more conflictual times. In *Handbook on the Politics of Public Administration* (pp. 102-113): Edward Elgar Publishing.
- Savage, M. M., & Blokland, T. (2016). *Networked Urbanism: Social Capital in the City*: Ashgate Publishing, Ltd.
- Sedláček, J. (2017). The impact of governance on the research performance of European universities in cross-country comparisons. *Review of Economic Perspectives*, 17(4), 337-362.
- Siciliano, M. D., Moolenaar, N. M., Daly, A. J., & Liou, Y. H. (2017). A cognitive perspective on policy implementation: Reform beliefs, sensemaking, and social networks. *Public Administration Review*, 77(6), 889-901.
- Skarica, M. (2020). Implementation of the strategy for public administration development in Croatia (2015-2020): A mid-term evaluation. *Economic and Social Development: Book of Proceedings*, 302-313.

- Tarani, S., Tarani, S., & Otarkhani, A. (2022). Prioritization of global entrepreneurship monitoring indicators based on analysis network process and analysis of iran entrepreneurial trend in the period of paradigm shifts. *Journal of Entrepreneurship Development*, 14(4), 697-716. (In Persian)
- Tzeng, G. H., & Teng, J. Y. (1993). Transportation investment project selection with fuzzy multiobjectives. *Transportation Planning and Technology*, 17(2), 91-112.
- Van Meter, D. S., & Van Horn, C. E. (1975). The Policy Implementation Process: A Conceptual Framework. *Administration & Society*, 6(4), 445-488.
- Volchik, V., Oganessian, A., & Olejarz, T. (2018). Higher education as a factor of socio-economic performance and development. *Journal of International Studies*, 11(4), 326-340.
- Wu, C.-H., & Fang, W.-C. (2011). Combining the Fuzzy Analytic Hierarchy Process and the fuzzy Delphi method for developing critical competences of electronic commerce professional managers. *Quality & Quantity*, 45(4), 751-768.
- Zeinivandmoghdam, R., Bagherzadeh, M., Gholami Kanani, Y., Matani, M., & Aref nejad, M. (2021). Designing a model for implementing the policies of the Ministry of Education using Interpretive Structural Modeling. *Public Policy In Administration*, 12(42), 67-84. (In Persian)
- Таягова, Г., & Бекташ, Ч. (2018). An overview of entrepreneurial universities and main barriers to entrepreneurial university development in Kazakhstan. *The Journal of Economic Research & Business Administration*, 124(2), 245-253.